

הלכות קריאת שמע וברכותיה לנשים

I. קריאת שמע

1) תלמוד בבלי מסכת ברכות דף כ עמוד א - עמוד ב

משנה. נשים ועבדים וקטנים פטורין מקריאת שמע ומן התפילין, וחייבין בתפילה ובמזוזה ובברכת המזון. גמרא. קריאת שמע, פשיטא! מצות עשה שהזמן גרמא הוא, וכל מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות! מהו דתימא? הואיל ואית בה מלכות שמים. קמשמע לן.

2) שולחן ערוך אורח חיים הלכות קריאת שמע סימן ע

סעיף א נשים ועבדים פטורים מקריאת שמע, מפני שהיא מצות עשה שהזמן גרמא, ונכון הוא ללמד שיקבלו עליהן עול מלכות שמים. הגה: ויקראו לפחות פסוק ראשון (בית יוסף בשם אוהל מועד).

3) משנה ברורה סימן ע

(א) פטורים - אפילו מדרבנן:

(ג) שהזמן גרמא - דתלה הכתוב בזמן שכיבה וזמן קימה:

(ד) ונכון הוא - משמע מצד הדין פטורין. והב"ח פסק דחייבין מדינא לקבל מלכות שמים בפסוק ראשון ע"ש,

אבל הרבה אחרונים חולקין על זה:

(ה) שמים - בספר נחלת צבי פי' דכונת המחבר כל פרשה אחת והרב הוסיף עליו דעל כל פנים כל פסוק ראשון, אבל בלבוש משמע דגם כונת המחבר הוא רק פסוק אחד וזהו שביאר הרב:

4) משנה ברורה סימן מו

(לא) כי לפעמים - . . בלא "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" לא נראה הקריאת שמע רק כסיפור דברים. . .

II. ברכות קריאת שמע

5) שולחן ערוך אורח חיים הלכות קריאת שמע סימן נח

סעיף ו אף על פי שזמנה [של קריאת שמע] נמשך עד סוף השעה השלישית, אם עברה שעה שלישית ולא קראה, קורא אותה בברכותיה כל שעה רביעית שהוא שליש היום, ואין לו שכר כקורא בזמנה. ואם עברה שעה רביעית ולא קראה, קוראה בלא ברכותיה כל היום.

6) משנה ברורה סימן נח

(כו) עברה שעה רביעית - אפילו נאנס, אפילו הכי מכאן ואילך הפסיד הברכות. ואם בירך הוי ברכה לבטלה, ועיין בביאור הלכה:

7) ביאור הלכה סימן נח

קוראה בלא ברכותיה - עיין במשנה ברורה. ואף שדעת הפר"ח כדעת הרמב"ם שלא נתן קבע לברכות, כבר פסקו רוב האחרונים וכמעט כולן כדעת הרא"ש והטור והשולחן ערוך. ועיין בתשובת משכנות יעקב בסי' ע"ז שדעתו נוטה להכריע בדיעבד עד חצות כמו גבי תפלה, דקי"ל לקמן בסימן פ"ט שאם עבר הזמן תפלה אעפ"כ מתפלל עד חצות, ע"ש. ואפשר שיש לסמוך על זה לענין אם היה לו אונס שלא היה יכול לקרות הברכות עד ד' שעות, כי מצאתי בספר מהרי"ל הל' תפילה שכתב בשם מהר"ש שהמנהג להקל בנאנס, שלא להפסיד הברכות:

8 משנה ברורה סימן ע

(ב) מקריאת שמע - ופטורות גם כן מברכות קריאת שמע, די ש להם גם כן זמן קבוע, כדלעיל בסימן נ"ח ס"ו. אבל ברכת אמת ויציב דניתקן על ענין זכירת יציאת מצרים, וכן הברכות שלאחריה דערבית, מחוייבות לאמרם, דמצות זכירת יציאת מצרים נוהגת ביום ובלילה, ואם כן ממילא צריכים לסמוך גאולה לתפלה דבתפלה חייבות, כדלקמן סימן ק"ו ס"ב, כן כתב המג"א. . [ו]מצדד בספר שאגת ארי' סי' י"ג דהנשים פטורות מטעם דהזכרה דיום היא מצוה בפני עצמה, ואם לא הזכיר ביום אין צריך להזכיר הזכרה זו בלילה, ומה שמזכיר בלילה היא מצוה בפני עצמה, ע"ש. . ואולם כל זה כתבנו לענין חיוב, אבל פשיטא דיכולות להמשיך חיוב על עצמן ולברך אפילו ברכות קריאת שמע, וכדלעיל בסימן י"ז ס"ב בהג"ה:

9 משנה ברורה סימן קו

(ד) שהיא מ"ע וכו' - . . וכן עיקר, כי כן דעת רוב הפוסקים, וכן הכריע בספר שאגת ארי'. ע"כ יש להזהיר לנשים שיתפללו י"ח, ונכון גם כן שיקבלו עליהן עול מלכות שמים, דהיינו שיאמרו עכ"פ שמע ישראל, כדאיתא בסימן ע'. ויאמרו גם כן ברכת אמת ויציב כדי לסמוך גאולה לתפלה כמו שכתב המג"א בסימן ע'. .

10 שר"ת יביע אומר חלק ב - אורח חיים סימן ו

(יא) ולענין ברכת אמת ויציב, הנה המג"א (סי' ע) כ' שהנשים חייבות בברכה זו משום זכירת יציאת מצרים, ע"ש. אולם ראיתי בתשו' שאגת אריה (סי' יב) אחר שכ' דזכירת יציאת מצרים נוהגת גם בלילה, ושכ"כ הרמב"ם, ולפי זה הו"ל מצות עשה שאין הזמן גרמא, כ' לתמוה על נשי דידן שאין קורין קריאת שמע וברכותיה, מפני שהן פטורות מקריאת שמע וברכותיה, ואין נזהרין להזכיר יציאת מצרים כלל. וכ' שאומר אני, אם אינם נביאים בני נביאים הן, דנראה ודאי דנשים פטורות מזכירת יציאת מצרים, דהו"ל מצות עשה שהזמן גרמא, דזכירת יציאת מצרים של יום עבר זמנה בלילה, ואם לא הזכיר ביום שוב אין צריך להזכיר הזכרה של יום בלילה. ומה שמזכיר יציאת מצרים בלילה, זכירה אחרת היא, ומצוה בפ"ע הויה. וכן זכירה של לילה ביום, וכו'. וסיים שנתברר לנו שהנשים פטורות מזכירת יציאת מצרים. כן נראה לי להלכה ולמעשה, ע"כ. וכ"כ בלימודי ה' (סוף לימוד קמב). וכ"כ בערוך השלחן, ע"ש. (וע"ע בפמ"ג שכ' דאפשר דיציאת מצרים בלילה מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא, וממילא הוי מצות עשה שהזמן גרמא ונשים פטורות מה"ת, וחייבות רק מדרבנן, ע"ש.) ועכ"פ הדרינן לכללא דספק ברכות להקל. וכפי עדות השאגת אריה כן פשט המנהג, שאין הנשים מברכות ברכות קריאת שמע כלל, ואף ברכת אמת ויציב אינם אומרות. ועל כל פנים הרי יוכלו לומר פרשת ויאמר שבקריאת שמע ויוצאים בזה ידי חובת זכירת יציאת מצרים. וע' בתוס' והמאירי ברכות (כא) ד"ה ספק, ע"ש. ובזה ינצלו מספק ברכות. וכן מתבאר בס' תורת חיים (סק"ב) ד"ה ומש"כ המג"א ע"ש. (וע"ע בא"ר מ"ש להק' ע"ד המג"א הנ"ל).

www.JLICQueens.org

